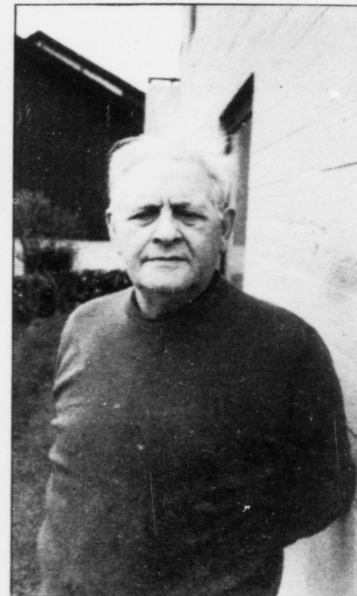

Bergen í dag

Sámal Johansen heldur fram við síni áhuga verdu frásögn frá einum Noregstúri í 1969.

Ein Noregsferð

21/7. — Dagurinn reyndist ekki væl til veður, það var regn, og regnskaddan hekk tung niður yfir býin, so vit buðu ekki til at fara út um býin, men vitjaðu tey söguligu stöð, sum vit hövdu stundir til at vitja: Mariukirkjuna, Rosenkrantzturnið, Hákonarhöllina og Bryggen. Sjálf-sagt áttu vit at haft betri stundir at vitja hesi stöð og onnur áhugaverð stöð við, men vit skuldu bara steðga henda eina dagin í Bergen, so har var einki við at gera.

Mariukirkjan

Flest av okkum munnu hava hoyrt navnið »Vágen«. Í Bergen er ein djúp vág, ið eitur »Vágen«. Botnurin á hesi vág verður kallaður »Vágshotn«. Fyrrst »Vágen« er elsti býarparturin í Bergen. Her er tann gamli býurin hjá Ólavi Kyrra (kongur í Noreg frá 1066 til 1093). Ólavur Kyrrri var sonur Haralds harðráða, sum doyði í bardaga í Onglandi í 1066. Tað var Ólavur Kyrrri, sum gjørdi Bergen til bý. Bergen er býur Ólavs Kyrra.

Har er Tyskerbryggen, ið eitur so av tí, at týskar hildu so leingi til har, men Bryggen hevur tað sjálf-sagt itíð frá tí bryggja varð gjørd har, langt áðrenn týskar komu. Í vísuni um Hákon Hákonarson, hann sum doyði í Orknoy 1263, stendur í 10. ørindi:

»Lagde de ud fra Bergens by
og ud fra Bergen så silde;
alt det folk, på Bryggen stod,
så modige tårer de fælde.«

Mariukirkjan er í tí gamla býarpartinum hjá Ólavi Kyrra, hon er elsta sóknarkirkjan í Bergen. Helst man vera farið undir at byggja hesa kirkju, meðan Ólavur Kyrrri var kongur, men hon stóð leingi í gerð. Hetta er ein hábærslig kirkja, men hon sá út at treingja til umvæling. Inni í kirkjuni sást farvegur av kálkmálningum á veggjum og hválvi. Myndir, innskriftir og gravsteinar minna um hansatiðina, tá ið Mariukirkjan varð latin týskum á bryggjuni til sóknarkirkju. Her varð hildin týsk gudstænasta líka til 1868. Enn á dagum hoyrist navnið Týskakirkjan verða brúkt um Mariukirkjuna. Tað verður ofta tikið til Mariukirkjur í fólkaavísingum. (Mariukirkjur vóru so margar) og sjálfvt um hesi tiltøk helst ikki munnu hava stórt søguligt virði, so skal eg tó nevna nokur:

Í vísuni um Hákon Hákonarson 4. sigur kongur, áðrenn hann doyir: (ørindi 25)

»En bøn vil jeg ud af eder bede,
den anden vil jeg tigge:
I lade mig lægges i Mariekirke,
hvor kongerne pleje at ligge«

Men Hákon Hákonarson varð ikki

lagdur í Mariukirkjuna, hann varð jarðaður í Kristkirkjuni, sum var dómkirkja líka til hon varð niðurrivin 1531. Farvegurin til grundina av hesi kirkju sæst enn tætt norðan fyri Hákonarhöllina.

Í vísuni »Der bor en jarl i Engeland«, verður tikið soleiðis til í 78. ørindi, aftan á at Benedikt er dripin:

»De bare det lig i Marie kirke,
dertil vare de vel fus;
Margrethe stod for alteret,
hun tændte op for hannem blus.«

Aftan á at Edmund hevur hevnt bróður sín, verður tikið til í 122. ørindi:

»Edmund gik i Marie kirke,
han tog sin broder af grav,
han lå både hel og holden
alt på den samme dag.«

Hesar vísur munnu, sum sagt, helst vera vánaligt søguligt tilfar, og ongastaðni í hesi seinni vísuni stendur nevnt, at tað er Mariukirkjan í Bergen, sum sipað verður til, men í 39. ørindi sigur Benedikt, áðrenn hann verður tikin:

»Var jeg nu udi Engeland,
min ædelige rose fin,
ingen konge i Norges rige
skulde stride mod mit liv.«

so tað man helst vera Mariukirkjan í Bergen, yrkjarin hevur hugsað um.

Í kvæðnum um Margretu, sum varð brend úti á Norðnesi, stendur í 98. ørindi:

»Margreta gekk frá strondum
niðan,
so er greint fyri mær,
henni vóru kunnigir vegirnir
til Mariu kirkjugarð.«

Rosenkrantzturnið

Tornið er bygt 1561 — 1563. Tað var Erik Rosenkrantz, lensharri, sum bygdi hetta torn eftir boðum frá Fríðrikki 2. Sum vit vita, hövdu Danmark og Noreg felags kongar frá 1380 til 1814. Til at byggja tornið komu byggimeistarar og grótsmiðir úr Skotlandi.

Aftan á stóran eldsbruna í Bergen 1248 bygdi Hákon Hákonarson, Hákon 4. ella Hákon hin gamli, sum hann eisini varð nevndur, ringmúr rundan um kongsgarðin úti á Hólm-inum — tað, sum nú verður nevnt Bergenshus, æt fyrr Hólmurin. Oman fyri bæði portirini, sum vóru á ringmúrinum, vórðu kastalar byggdir. Hesi trygdartiløk vórðu gjørd enn sterkari, tá ið sonur Hákonar, Magnus Hákonarson, Lagabøti, bygdi stóran kastala uttan fyri útsynningssíðuna á ringmúrinum.

Kastalin stóð örørdur alla miðöldina, men var illa farin, tá ið hæv-